

muzycznego sprzymannia shkoliariv. [Pedagogical Bases of Management of the Process of Music Perception of Students]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

УДК 37.378.1
UDC 37.378.1

ЛАРИСА КОРНИЦЬКА,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Україна, Хмельницький національний університет,
вул. Інститутська, 11)
LARYSA KORNYTSKA,
Candidate of pedagogical sciences, associate professor
(Ukraine, Khmelnytskyi National University,
Instytutska Str., 11)
orcid.org/ 0000-0003-3469-2343

**Вимоги до професійної компетентності бакалаврів
декоративного мистецтва
Requirements for Professional Competence of Bachelors in Decorative Arts**

Анотація. У статті обґрунтовано основні фахові компетенції, необхідні для здійснення професійної діяльності майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва, що складатимуть їхню професійну (інтегральну) компетентність. Визначено складові професійної підготовки майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва на засадах компетентнісного підходу і ключові позиції щодо формування спеціальних (фахово-предметних) компетентностей, а також висвітлено результати компетентнісного підходу у процесі навчання на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої мистецької освіти.

Висвітлюється низка предметних компетенцій, які охоплюють різні види мистецької діяльності студентів у процесі їхньої професійної підготовки, що передбачає створення умов для саморозвитку особистості у навчально-виховному процесі. Розглянуто комплекс фахових компетенцій, що формують професійно-фахову інтегративну компетентність на основі художньо-проектної діяльності в процесі навчання як базисної компетенції художника декоративного мистецтва, що забезпечує якість його професійної підготовленості та реалізації власних закладених природою сутнісних сил.

Зорієнтованість вищої мистецької професійної підготовки на формування проектної компетентності здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти сприятиме становленню та розвитку творчої особистості, здатної розв'язувати як професійні, так і суспільно-культурні завдання, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, що сприятиме не просто виживанню, а певному прогресу нації, який забезпечуватиме її культурне відродження.

Ключові слова: бакалавр декоративного мистецтва; образотворче мистецтво; декоративне мистецтво; проектна діяльність; професійна компетентність; освітній процес; результати навчання; фахові компетенції, мистецька діяльність; професійна підготовка.

Summary. The key professional competencies necessary for the future successful career of Bachelors in Decorative Arts have been grounded in the article. It is emphasized that the distinguished professional competencies will constitute their professional (integral) competence. The professional training components of Bachelors in Decorative Arts have been singled out according to the competency approach. The key principles of the special (professional and subject) competencies development, as well as the results of the competency approach implementation in the first (Bachelor) level of higher art education have been indicated.

A number of subject competencies comprising different areas of the art activities of students in the process of their professional training have been highlighted. It has been stressed that the professional training should involve the creation of conditions for self-development of the individual in the educational process. A set of professional competencies that form career and professional integrative competence based on art and project activities in the educational process has been considered. Career and professional integrative competence is viewed as a basic competence of a decorative artist, which ensures the quality of his professional training and implementation of his/her own inherent potential.

Orientation of higher art professional training on the project competence development of the future Bachelors in Decorative Arts will promote formation and development of the creative personality able to solve both professional and socio-cultural problems. The personality should be ready to realize values of civil society

and necessity of its sustainable development not only for the sake of its survival, but also for achieving a certain progress of the nation, which will ensure its cultural revival.

Key Words: *Bachelor in Decorative Arts; fine arts; decorative arts; project activity; professional competence; educational process; learning outcomes; professional competencies, art activity; professional training.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Економічний і культурний розвиток України неможливий без залучення фахівців художньо-творчого напрямку до процесу створення об'єктів предметного середовища, надання їм пріоритетної ролі на етапах проектування, експертизи, прогнозування у суспільному виробництві. Тож серед стратегічних державних пріоритетів – зміни у вищій мистецькій освіті, що дозволить розпочати нормотворчу роботу у сфері інноваційної творчої діяльності, яка базується на розмаїтті форм культурного самовираження, індивідуальній творчості, навичках, таланті.

З огляду на це, актуалізується необхідність внесення істотних змін в існуючу систему підготовки фахівців мистецьких професій до проектної діяльності й зокрема, бакалаврів декоративного мистецтва, спрямованої на посилення проектної компоненти у змісті вищої мистецької освіти, що дасть змогу підвищити рівень їхньої проектної компетентності та надаватиме цьому процесу системного характеру.

Аналіз основних досліджень і публікацій... Концептуальні положення щодо розвитку професійної компетентності висвітлено у Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійно-технічну освіту» (1998), «Про культуру» (2010) та у внесених змінах до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії» (2018). Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2013); Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років; Указах Президента України «Про Стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» (2015); Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду України до 2020 року (2017); Стратегії розвитку професійної освіти і навчання ЮНЕСКО на 2016–2021 роки (2015) (UNESCO TVET Strategy 2016 – 2021); а також у матеріалах Брюггського Комюніке про зміцнення європейського співробітництва у сфері професійної освіти і навчання на період 2012–2020 рр. (The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011–2020) (2010); Рекомендаціях Європейської комісії «Нові пріоритети співробітництва у сфері освіти і навчання» (2015) (New priorities for European cooperation in education and training), стратегії «Європа –2020: стратегія для розумного, сталого, всеосяжного зростання» (Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth), рекомендаціях Ради Європи «Переосмислення ролі освіти: розвиток умінь для соціально-економічного розвитку» (2012) (Rethinking Education: Investing in Skills for Better Socio-Economic Outcomes), Рекомендаціях Ради Європи «Створення спільного європейського простору безперервної освіти» (2001) (Making a European Area of Lifelong Learning a Reality), Рекомендаціях Європейської Ради і представників Урядів країн-членів «Про поліпшення якості педагогічної освіти» (On improving the quality of teacher education) (2007).

Щодо компетентності як певної сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності, аналізу понять «компетенція», «компетентність» та їх обґрунтуванню присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, зокрема: В. Байденка, Н. Бібік, Л. Ващенко, М. Голованя, О. Дубасенюк, І. Зимньої, І. Зязюна, В. Краєвського, Н. Кузьміної, В. Лозовецької, А. Маркової, Л. Масол, В. Радкевич, А. Хуторського та інших.

Однак питання компетентності як категорії професійної підготовленості, зокрема бакалаврів декоративного мистецтва, є невизначеним. На нашу думку, базисом для досягнення відповідного рівня підготовленості бакалаврів декоративного мистецтва, має стати проектна діяльність – основна компетентнісна складова професійної діяльності художника декоративного мистецтва в сучасних умовах.

Виділення невирішених проблем, яким присвячено статтю... Слід зауважити, що сьогодні досягнення відповідного рівня підготовленості до проектної діяльності гальмується недостатнім забезпеченням у закладах вищої освіти, необхідних для цього педагогічних умов, та відсутністю науково обґрунтованої методичної системи, в якій були б узгоджені цілі, зміст, методи, форми, засоби, педагогічні технології щодо цієї підготовки. Такий стан не забезпечує надання чітких структурованих освітніх послуг, що може негативно позначатися на подальшій професійній діяльності майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва.

Про необхідність наукових досліджень щодо підготовки бакалаврів декоративного мистецтва до проектної діяльності у закладах вищої освіти свідчить низка суперечностей, що потребують їх розв'язання, зокрема між:

– потребою українського суспільства у бакалаврах декоративного мистецтва з високим рівнем проектної культури, здатних забезпечити її у своїй професійній діяльності і недостатністю досліджень, у яких розкрито інноваційні методологічні підходи й концепції, які б сприяли їхній фаховій підготовці до проектної діяльності;

– істотним зростанням вимог суспільства до проектної компетентності бакалаврів декоративного мистецтва та недостатнім рівнем відповідних для її формування педагогічних умов у закладах вищої освіти;

– необхідністю цілеспрямованої підготовки бакалаврів декоративного мистецтва до проектної діяльності й невідповідністю існуючих у закладах вищої освіти методичних основ, які б забезпечували цей процес;

– об'єктивною потребою вдосконалення процесу підготовки бакалаврів декоративного мистецтва до проектної діяльності та нерозробленістю методичних рекомендацій, які б забезпечували її розвиток у закладах вищої освіти.

Розв'язання означених суперечностей потребує розроблення і впровадження нових підходів й систем підготовки бакалаврів декоративного мистецтва до проектної діяльності, що забезпечуватиме високий рівень проектної компетентності у їхній подальшій професійній діяльності.

Мета статті полягає у визначенні особливостей професійної підготовки майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва на засадах компетентнісного підходу; його реалізації як основного напрямку модернізації вищої мистецької освіти та посилення проектної компоненти у її змісті; окресленні фахових компетенцій, що формують інтегральну компетентність такого фахівця у процесі навчання, володіння якими забезпечує результативність професійної діяльності і визначає рівень його професійної підготовленості.

Виклад основного матеріалу... Процес професійної підготовки бакалаврів декоративного мистецтва має свою специфіку і вимагає комплексного підходу до формування у них як професійних, так і загальних компетентностей, з огляду на те, що діяльність художника є багатогранною.

Зокрема: перша і нагальна компетентність, якою має володіти художник будь-якої сфери – це *загальнохудожня*, що виявляє здатність індивіда до образотворчості (візуальне відображення навколишнього середовища засобами рисунку чи живопису, використовуючи необхідні матеріали для їх передачі; також знання з композиції і кольорознавства); наступна компетентність – *технологічна* – є специфічною і визначається видом декоративного мистецтва (художня обробка деревини, металу; художній текстиль, художня кераміка, художнє скло тощо), а також технологічною специфікою. Технологічна компетентність виявляє здатність індивіда до володіння певною технологією щодо виконання художнього твору чи виробу у певному матеріалі згідно з технологічними особливостями художньої обробки матеріалів.

Розглядаючи технологічну компетентність як специфічну, потрібно зауважити, що художня обробка матеріалів (різних за своєю структурою, пластикою, художніми та технологічними особливостями) має глибокі корені, що сягають найдавніших часів, тому художник декоративного мистецтва має бути носієм і зберігачем багатовікових традицій свого народу, щоб уміло їх трансформувати, адаптуючи традиції вже у сучасне мистецтво.

Слід сказати, що традиції не є догмою, вони не заперечують розвиток, а розвиваються з кожним новим поколінням й у цьому плині доповнюються новим змістом. Традиційне мистецтво свідчить про його постійне оновлення, збагачення і поглиблення, наповнюючись реаліями сьогодення.

Матеріальний світ речей віддзеркалює свій час, породжує власну стилістику, тому будь-яке сліпе запозичення не може мати успіху. Не може будь-яка колишня річ бути просто скопійована і перенесена з однієї епохи в іншу, це виглядатиме не органічно. Традиції потрібно переосмислювати і розвивати у нових формах, виявляючи їх сакральний зміст і ті органічні етнічні риси, що відбираються, зберігаються і розвиваються поколіннями як кращі, типові, архітипові і здатні по-новому розкритись в сучасності (Корницька Л.А., 2010, с. 29).

Звідси впливає ще одна необхідна для художника декоративного мистецтва компетентність – *культурологічна* – здатність і готовність формувати гідне ставлення до надбань національної культури через її поглиблене вивчення та відтворення у витворах сучасного декоративного мистецтва. Цілісність культури – не лише в духовних, але й в її матеріальних виявах, – зазначає Г. Васянович (Васянович Г.П., 2006, с. 415).

Сучасна людина у глобальному світі різнопланових комунікацій, а особливо художник, митець, творець нових ідей, форм, технологій має володіти здатністю і готовністю займати активну життєву позицію, спілкуватися з різними категоріями суспільної взаємодії (колегами, учнями, поціновувачами, замовниками, глядачами), володіти професійними і загальнолюдськими якостями; представляти свої творчі доробки (та/або своїх учнів) на загальний огляд, обговорення, критику чи схвалення та їх конструктивне сприйняття. Ці якості визначають *комунікативну* компетентність майбутнього бакалавра декоративного мистецтва.

Найбільш значущою у професійній діяльності художника декоративного мистецтва як творця матеріальних благ і надання цим витворам не лише утилітарного, але й смислового змісту, є *художньо-проектна* компетентність, яка визначає здатність генерувати ідеї щодо створення сучасних творів декоративного мистецтва на основі аналітичного дослідження першоджерел та переосмислення їх

культурологічної цінності в художньому проектуванні. Ця компетентність певною мірою вміщує у собі всі вище зазначені компетентності: і образотворчу, і технологічну, і культурологічну, і комунікативну оскільки саме через ці компетентності можливе розкриття художньо-проектної компетентності, результатом і виявленням якої є художній твір. Для створення дійсно художнього твору декоративного мистецтва треба володіти широким світоглядом, техніками і технологіями, питаннями культури і мистецтва, бути митцем, що розуміє і відчуває глибоку відповідальність перед майбутнім і минулим, посередником між якими він має стати через власну творчість, через власне світовідчуття.

Художньо-проектна компетентність є невід'ємним складником професіоналізму фахівців художнього профілю, оскільки забезпечує творчі можливості їх діяльності (Шевченко А.І., 2016, с. 77).

Проектна компетентність зорієнтована не тільки на інтеграцію фактичних знань, а й на їх творче практичне застосування й набуття нових шляхом виконання творчих завдань (індивідуальних чи колективних). Така компетентність сприяє набуттю досвіду художнього й міжособистісного спілкування, допомагає переборювати психологічні бар'єри в процесі спільної творчості, дає змогу розв'язувати проблеми та завдання з перспективою на майбутню самостійну діяльність, сприяє самоактуалізації та самореалізації, розвитку мотиваційно-ціннісної та емоційно-інтелектуальної сфер (Кудренко Д., 2017, с. 140).

Проектна діяльність бакалавра декоративного мистецтва потребує широкого спектра знань: загальнохудожніх, технологічних, філософських, культурологічних, мистецтвознавчих, психологічних, екологічних, комунікаційних. Тому, на нашу думку, проектна (художньо-проектна) компетентність є базисною для здійснення професійної діяльності майбутнього бакалавра декоративного мистецтва, вона є інтегративною і найбільш тісно пов'язана із розкриттям індивідуально-творчих особливостей особистості майбутнього художника, що безпосередньо пов'язано з його творчою здатністю до реалізації майбутньої проектно-художньої діяльності.

Погоджуємося із думкою А. Шевченко, що суть творчої навчальної діяльності складають творчі здібності особистості, які дають їй змогу творити й реалізовувати свої творчі задуми, а художній розвиток здійснюється комплексно та поліфункціонально (Шевченко А.І., 2016, с. 77), що стає можливим у процесі набуття професійної компетентності під час оволодіння і вдосконалення суто фахово-художніх компетентностей із образотворчого і декоративного мистецтва засобами таких навчальних дисциплін: рисунок, живопис, композиція, кольорознавство, проектування художніх виробів, робота в матеріалі, орнамент тощо.

Якісна освіта майбутніх бакалаврів (художників-педагогів) декоративного мистецтва значною мірою залежатиме від рівня сформованості їх проектно-культури як у плані художнього проектування художніх виробів, так і в плані проектування педагогічної діяльності. Саме художньо-проектна компетентність як показник фаховості забезпечить якість їхньої професійної підготовки, зможе сформувати їх як носіїв і трансляторів національної культури через власну професійну (художньо-проектну) діяльність.

Художньо-проектна компетентність виокремлює цілу низку предметних компетенцій, які охоплюють різні види діяльності художника, серед яких: здатність до вільного оперування фахово-мистецькою термінологією; уміння творчо застосовувати наявні знання в контексті виконання конкретного твору декоративного мистецтва; здатність виявляти стильові напрями у мистецьких творах і дотримання стильових засад у проектуванні власних художніх витворів; володіння організацією елементів художнього твору композиційними засобами; уміння втілювати задум (художній проект) в матеріалі; здатність добирати художньо доцільні прийоми декорування; спроможність виявляти і «прочитувати» символічний зміст елементів (знаків-символів) орнаментальних творів народного декоративно-ужиткового мистецтва і визначати їх семантику; відтворювати та адаптувати ці символи у сучасному декоративному мистецтві.

Отже, формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва проходить через засвоєння низки знань і професійних умінь, що передбачає розвиток художньо-образного мислення студентів у процесі навчальної діяльності в комплексі засвоєння теоретичних і практичних знань, для подальшого самостійного їх застосування в індивідуальній творчій реалізації. Художньо-проектна компетентність визначає результати підготовленості майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва, яка і вказуватиме на володіння загальною професійною компетентністю. Так реалізується компетентнісний підхід в освітньому процесі бакалаврів декоративного мистецтва.

Таким чином, під компетентнісним підходом в освітній діяльності необхідно розуміти метод моделювання результатів професійної освіти і навчання та їх представлення у вигляді норм якості підготовки.

Формування художньо-проектної компетентності майбутнього бакалавра декоративного мистецтва передбачає широке коло педагогічних завдань із залученням усього циклу дисциплін як професійної, так і загальної підготовки, орієнтованих на мистецько-культурологічний розвиток студента, що є важливою складовою не тільки професійної компетентності, але й загальної компетентності особистості.

Формування системи технологічних знань, яка представляє собою терміни, поняття, види технологій, алгоритми різновидів технологій, інформацію про необхідну сукупність принципів, правил, умов, методів, прийомів реалізації будь-якої технології; набуття досвіду технологічної діяльності, як особистісного утворення, що може переноситися з одного виду діяльності в інший, виступає у формі компетентнісних знань, умінь, навичок, готовності до використання технологій і методів у різних видах діяльності, творчості; формування технологічних умінь (планування, прогнозування, діагностування, конструювання, моделювання тощо), передбачає взаємозв'язок теорії і практики такої підготовки (Кічук Н.В. 2010).

Варто зауважити, що компетентнісний підхід не протистоїть традиційному, знанієвому підходові, який продовжує використовуватися у професійній освіті, а навпаки – істотно розширює його зміст особистісно-орієнтованим навчальним матеріалом (Радкевич В.О., 2012). Його ефективність суттєво залежить від теоретичної, практичної та психологічної підготовленості студента, його особистісних, професійних та індивідуально психічних якостей, розуміння мети та специфічних особливостей такої діяльності.

Компетентнісний підхід у мистецькій освіті дозволить майбутньому фахівцю успішно здійснювати у змінних соціокультурних умовах професійні функції, розвивати здатності самостійно удосконалювати й реалізовувати набутий у процесі навчання фаховий потенціал. Компетентнісний підхід поряд із конкретними знаннями й вміннями охоплює здібності, готовність до пізнання та до професійної діяльності, соціальні навички тощо, стверджує Н. Кічук.

Отже, упровадження компетентнісної парадигми у мистецьку освіту має кардинально інноваційний характер, орієнтуючи майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва на практичне творче використання власних навчальних досягнень, завдяки їй формується загальна і фахова складові професійної компетентності, що завжди виражається у здатності до проектно-художньої діяльності.

Компетентність в інтегрованому вигляді представляє освітні результати, які досягаються не лише засобами освіти, але й соціальною взаємодією в міжособистісному й інституційному культурному контексті (Бібік Н.М., 2004, с. 47). Сьогодні важливо бути не лише кваліфікованим фахівцем, але й компетентним, який відрізняється від кваліфікованого тим, що він не лише володіє певними знаннями, вміннями та навичками, необхідними для його творчої професійної діяльності, а й реалізує їх у своїй роботі.

Під поняттям «компетентнісний підхід» у сучасній педагогіці розуміють спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних, над-, міжпредметних), загальногалузевих (сюди ми зараховуємо професійну компетентність) та предметних компетентностей особистості – зауважує О. Пометун (Пометун О.І., 2004, с. 67).

Таким чином, інтегральна компетентність художника декоративного мистецтва визначає його здатність до розв'язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем у галузі образотворчого та декоративного мистецтва або у процесі навчання, що характеризуються певною невизначеністю умов й передбачають застосування певних теорій, положень і методів у їх вирішенні.

Висновки та перспективи подальшого розвитку проблеми... Професійна компетентність, як видно з вищезазначеного, – це сукупний результат навчання, що включає комплекс загальних знань і професійно значущих умінь, а для майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва, зокрема, й художньо-проектних, що охоплюють різні напрями професійної діяльності. Особистісне ставлення кожного студента до мистецтва, розвинена мотивація до професійного зростання та багато інших аспектів, що включають сутність та специфічні особливості майбутнього бакалавра (художника-педагога) декоративного мистецтва – це вимоги до рівня його підготовленості, що визначає його професійну компетентність, набуту під час освітнього процесу у вищому навчальному закладі.

Отже, практична зорієнтованість на компетентнісний підхід у вищій мистецькій освіті реалізує набуття необхідних професійних компетенцій майбутніми бакалаврами декоративного мистецтва й, водночас, підвищує рівень їх проектно й художньо-мистецької культури, яка забезпечується художньо-проектною компетентністю і є базисною у професійній діяльності художника.

Враховуючи вимоги до майбутніх бакалаврів декоративного мистецтва, професійно-навчальні завдання, що виконуються студентами під час освітнього процесу, а також визначення низки фахових компетентностей, необхідних для здійснення професійної діяльності, – можна підбити підсумок: професійна компетентність цих фахівців забезпечується інтегративною компетентністю, до складу якої входять образотворча, технологічна, культурологічна, комунікативна і художньо-проектна компетентності.

Вище викладене не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми, тому потребує подальшого її вивчення у контексті вищої мистецької освіти

Список використаних джерел і літератури /References:

1. Корницька, Л. А. (2010). Педагогічні засади використання етнодизайну у професійній підготовці інженерів-педагогів швейного профілю (Дис.канд. пед. наук). Інститут пед. освіти і освіти дорослих

- НАПН України. Київ / Kornytska, L. A. (2010). Pedagogichni zasady vykorystannia etnodyzainu u profesiinii pidhotovtsi inzheneriv-pedahohiv shveinoho profilu (Dys. kand. ped. nauk) [Pedagogical Principles of Using Ethnodesign in Professional Training of Engineers-Teachers of Sewing]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Васянович, Г. П. (2006). Збірка наукових праць. Львів: Україна / Vasianovych, H. P. (2006). Zbirka naukovykh prats [Collection of Scientific Papers]. Lviv [in Ukrainian].
3. Шевченко, А. І. (2016). Компетентнісний підхід у навчанні художньому проектуванню майбутніх фахівців з дизайну. Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти, 9, 77. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMF/> Shevchenko, A. I. (2016). Kompetentnistnyi pidkhd u navchanni khudozhnomu proektuvanniu maibutnikh fakhivtsiv z dyzainu [Competency Approach in Teaching Art Design to Future Designers]. Naukovi zapysky. Serii: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity, 9, 77. Retrieved from: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMF/> [in Ukrainian].
4. Кудренко, Д. О. (2017). Дидактичні умови формування художньо-графічних компетентностей студентів мистецьких спеціальностей. Педагогічний альманах, 35, 136–142. / Kudrenko, D. O. (2017). Dydaktychni umovy formuvannia khudozhno-hrafichnykh kompetentnostei studentiv mystetskykh spetsialnostei [Didactic Conditions for the Art and Graphic Competencies Development of Art Students]. Pedagogichniy almanakh, 35, 136–142. [in Ukrainian].
5. Кічук, Н. В. (2010). Компетентнісний підхід у вищій технічній школі: проблеми застосування. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку, 2 / Kichuk, N. V. (2010). Kompetentnisnyi pidkhd u vyshchii tekhnichnii shkoli: problemy zastosuvannia [Competency Approach in Higher Technical School: Problems of Implementation]. Pedagogichna nauka: istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytku, 2 [in Ukrainian].
6. Радкевич, В.О. (2012). Компетентнісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання. Київ. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32305058.pdf> / Radkevych, V. O. (2012). Kompetentnisnyi pidkhd do zabezpechennia yakosti profesiinoi osvity i navchannia [Competency Approach to Ensuring the Quality of Professional Education and Training]. Naukovo-metodychne zabezpechennia profesiinoi osvity i navchannia. Kyiv. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/32305058.pdf> [in Ukrainian].
7. Бібік, Н. (2004). Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи, Київ, 47–53 / Bibik, N. (2004). Kompetentnisnyi pidkhd: refleksyvnyi analiz zastosuvannia [Competence Approach: Reflexive Analysis of Implementation]. Kompetentnisnyi pidkhd v suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy, 47–53, Kyiv [in Ukrainian].
8. Пометун, О. І. (2004). Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід в сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи, 66–72, Київ / Pometun, O. I. (2004). Dyskusiia ukrainskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennia kompetentnisnoho pidkhdou v ukrainskii osviti [Discussion of Ukrainian Teachers about the Introduction of a Competency-Based Approach in Ukrainian Education]. Kompetentnisnyi pidkhd v suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy, 66–72, Kyiv [in Ukrainian].